

Tidiga insatser för att främja föräldrars lyhördhet och barns anknytning – en systematisk översikt

Att främja föräldrars lyhördhet och barns anknytning anses viktigt för barns utveckling och psykiska hälsa. I en översikt av metaanalyser, som inkluderar 95 utvärderingar av insatser med syfte att främja föräldrars lyhördhet och 38 som studerar effekten för en trygg anknytning hos barn, har relativt små men statistiskt säkerställda effekter på en generell nivå identifierats. Däremot ger översikten inte svar på vilka specifika metoder som har störst värde. De utvärderingar av metoder som hittills utförts har främst varit riktade till riskfamiljer och utförts av professionella vilket innebär att resultaten endast är överförbara givet dessa förutsättningar.

Bakgrund

En trygg anknytning till omvårdnadspersoner anses grundläggande för barns utveckling och psykiska hälsa. Det hjälper dem nå förmågan att förstå och hantera sina känslor och behov. Föräldrars lyhördhet är en viktig faktor för att främja en trygg anknytning hos barn¹. Flera systematiska översikter och metaanalyser har gjorts för att summera kunskapsläget för effekten av insatser som främjar lyhördhet hos föräldrar och trygg anknytning hos barn. För att utvärdera den sammanlagda kunskapen har en övergripande översikt av tidigare metaanalyser inom området gjorts.

Metod och material

En metaanalys utvärderar den generella effekten från flera studier vad gäller insatser för ett visst utfall. Utöver detta utvärderas ofta faktorer som är förenade med en bättre eller sämre effekt, alltså de faktorer som kan förklara skillnader i effekter mellan olika enskilda studier – så kallade moderations effekter. I denna översikt beräknades den sammantagna effekten av de generella effekter som genererats från tidigare metaanalyser. De moderations effekter som tidigare metaanalyser redovisat utvärderades narrativt.

Utifrån dessa kriterier gjordes en litteratursökning som identifierade totalt tio metaanalyser där tidiga insatserns effekt på föräldrars lyhördhet i samspel med barn eller barns anknytning utvärderats¹⁻¹⁰. Litteratursökningen avgränsades till insatser för blivande föräldrar och föräldrar till barn 0–5 år. Andra kriterier var att insatsernas upplägg skulle fungera inom Barnvårdscentralernas (BVC:s) verksamhet, exempelvis ges i grupp, via internet eller vid hembesök, samt att en kontrollgrupp ingick i studierna.

Resultat

FÖRÄLDRARS LYHÖRDHET

Generell effekt

Totalt fem metaanalyser utvärderade effekter på föräldrars lyhördhet^{1,3,5,9,10}. Tio studier som inkluderades i dessa återfanns i flera av metaanalyserna medan 85 studier endast återfanns i enskilda. Totalt identifierades alltså 95 unika studier. Översikten av dessa 95 studier visade en liten men statistiskt signifikant effekt på föräldrars lyhördhet ($d = 0.31$)* som innebär en ökad lyhördhet i interventionsgrupper jämfört med kontrollgrupper.

* Skillnaden mellan grupperna var 0.31 standardavvikelse

Faktorer som kan förklara skillnader i effekter

I metaanalyserna lyfts möjliga förklaringar fram för skillnader i effekter på föräldrars lyhördhet mellan olika studier. Stöd för att kortare insatser har större effekter gavs i tre metaanalyser^{1,5,10}. Två metaanalyser visade att randomiserade studier hade lägre effekter^{1,10}. Slutligen visade en metaanalys att insatser med fokus enbart på föräldrarnas lyhördhet var mer effektiva¹, medan en annan metaanalys inte hittade någon sådan skillnad³.

BARNES ANKNYTNING

Generell effekt

Av de tio metaanalyserna utvärderade sex effekter på barns anknytning^{1,2,4,6-8}. Bland de studier som inkluderades i dessa återfanns 18 stycken i flera metaanalyser medan 20 studier endast återfanns i enskilda. Totalt innehöll alltså metaanalyserna 38 unika studier. Översikten av dessa studier visade en liten men statistiskt signifikant effekt på barns anknytning ($d = 0.26$). Det innebär att en insats behöver ges till ungefär tio föräldrar respektive barn för att förhindra att ett barn ska ha en otrygg eller desorganiserad anknytning jämfört med om ingen insats hade skett*. Effekten skiljer sig dock mycket

mellan studier. Det finns flera exempel på insatser med starka positiva effekter, men även exempel på interventioner med negativa effekter.

*Givet att risken för desorganiserad är 40 % eller otrygg anknytning är 50 % i gruppen där insatsen implementeras.

Faktorer som kan förklara skillnader i effekter Även vad gäller barns anknytningsmönster varierade effekten mellan olika studier. En metaanalys kom fram till att kortare insatser gav mer effekt¹, en annan hittade ingen sådan skillnad², medan en tredje i stället visade att längre insatser gav mer effekt⁷. En metaanalys lyfte fram insatser med fokus enbart på föräldrars lyhörddhet som mer effektiva för barns anknytning¹, där en annan metaanalys inte hittade någon sådan effekt².

Tabell 1. Exempel på studier med signifikanta och/eller icke signifikanta effekter

Lyhörddhet	Signifikanta effekter*	Ej signifikanta effekter*
Mother-infant group therapy/ Inter-personal psycho-therapy (IPT)	Clark et al., 2003a Clark et al., 2003b	Forman et al., 2007
Infant massage	Onozawa et al., 2001	
Skill-based training	Van den Boom, 1988; 1994	Meij, 1992
Video-feedback to promote positive parenting (VIPP)	Klinauskiene et al., 2009	
Nurse family partnership	Olds et al., 2004	
Anknytning		
Infant-parent psychotherapy (IPP)/ Child-parent psychotherapy (CPP)	Chicchetti et al., 2006 Toth et al., 2006	Fonagy et al., 2016
Video-feedback to promote positive parenting (VIPP)	Juffer et al., 2005 Moss et al., 2011	Bakermans-Kranenburg et al., 1998
Attachment and biobehavioral catch-up (ABC)	Bernard et al., 2012	
Circle of security – Home visiting – 4 (COS)		Cassidy et al., 2012

*Resultaten är hämtade från metaanalyser inkluderade i denna metaanalys

Slutsatser

Översikten visar att det finns en liten, statistiskt signifikant effekt för insatser som avser att främja föräldrars lyhörddhet eller trygg anknytning hos

barn. Jämfört med andra typer av insatser i denna åldersgrupp får dessa insatser anses vara väl beforskade. Det finns också program som utvärderats mer flitigt och i majoriteten av studier visat positiva effekter¹⁰.

Dock är evidensläget för specifika insatser oklart. I olika studier som utvärderar samma insats finns exempel på att en studie har en signifikant och sannolikt kliniskt relevant effekt, medan en annan inte hittar någon effekt alls. Se tabell 1 för effekterna av några av de insatser som utvärderats.

Insatserna har nästan bara getts till riskgrupper (låg socioekonomisk status, barn som far illa, tonårsmammor, deprimerade mammor och dylikt). Därtill har insatserna oftast getts av specialister såsom psykologer eller forskare. Det samlade resultatet är alltså överförbart givet dessa förutsättningar. För att besvara frågan om insatserna har effekt i en mer generell population (till exempel alla föräldrar på BVC) eller utförd av andra yrkesgrupper, behöver de utvärderas under sådana premisser.

Referenser

1. Bakermans-Kranenburg MJ, van IJzendoorn MH, Juffer F. Less is more: meta-analyses of sensitivity and attachment interventions in early childhood. *Psychol Bull.* 2003 129(2):195-215.
2. Facompre CR, Bernard K, Waters TEA. Effectiveness of interventions in preventing disorganized attachment: A meta-analysis. *Dev Psychopathol.* 2018 30(1):1-11.
3. Kersten-Alvarez LE, et al. Which preventive interventions effectively enhance depressed mothers' sensitivity? A meta-analysis. *Infant Ment Health J.* 2011 32(3):366-76.
4. Letourneau N et al. Narrative and Meta-Analytic Review of Interventions Aiming to Improve Maternal-Child Attachment Security. *Infant Ment Health J.* 2015 36(4):366-87.
5. Mihelic M, Morawska A, Filus A. Effects of Early Parenting Interventions on Parents and Infants: A Meta-Analytic Review. *J Child Fam Stud.* 2017 26(6):1507-26.
6. Mountain G., Cahill J, Thorpe H. Sensitivity and attachment interventions in early childhood: A systematic review and meta-analysis. *Infant Behav Dev.* 2017 46:14-32.
7. Wright B, et al. Decreasing rates of disorganised attachment in infants and young children, who are at risk of developing, or who already have disorganised attachment. A systematic review and meta-analysis of early parenting interventions. *PLoS ONE.* 2017 12(7):e0180858.
8. Bakermans-Kranenburg MJ, Van IJzendoorn MH, Juffer F. Disorganized infant attachment and preventive interventions: A review and meta-analysis. *Infant Ment Health J.* 2005 26(3):191-216.
9. Juffer F, Bakermans-Kranenburg MJ, van IJzendoorn MH. Interventions to promote Positive Parenting and Sensitive Discipline. Development and meta-analytic evidence for its effectiveness. In *Handbook of Attachment-Based Interventions.* H. & M. Steele, Eds. Guilford: New York. 2017. pp. 1-26.
10. Mortensen JA, Mastergeorge AM. A meta-analytic review of relationship-based interventions for low-income families with infants and toddlers: facilitating supportive parent-child interactions. *Infant Ment Health J.* 2014 35(4): 336-53.